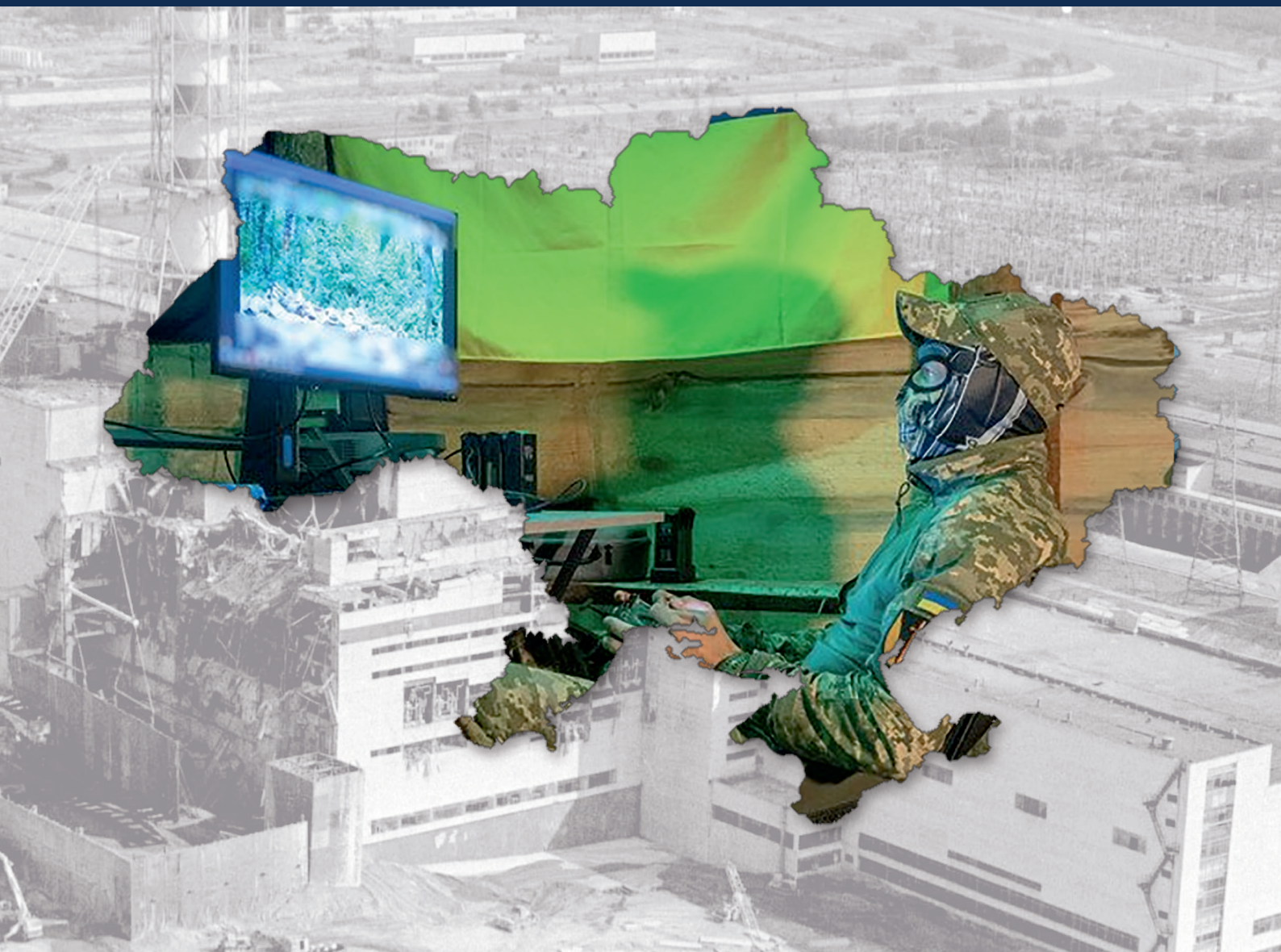

УКРАЇНА: ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Аналітичні оцінки
Квітень 2026

Публікацію створено Центром Разумкова за підтримки Фонду «Аскольд і Дір», що адмініструється ІСАР Єднання в межах проєкту «Сильне громадянське суспільство України – рушій реформ і демократії» за фінансування Норвегії та Швеції. Зміст публікації є відповідальністю Центру Разумкова та не є відображенням поглядів урядів Норвегії, Швеції або ІСАР Єднання.

I.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ОБОРОНА: ГОЛОВНІ ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

У квітні 2026 р. спостерігалася стабільно висока активність на театрі воєнних дій російсько-української війни. Водночас протягом місяця тривала тенденція до зниження темпів російського просування, а тактичні зміни лінії фронту суттєво не вплинули на загальну стратегічну ситуацію.

Російсько-американсько-український переговорний процес перебував у «глухому куті» через незмінність несумісних позицій сторін конфлікту та неспроможність Д. Трампа запропонувати будь-які нові рішення з припинення війни, окрім погодження на ультиматуми путіна.

БОЙОВІ ДІЇ

Висока бойова активність і тактичні зміни лінії фронту, а також далекобійні повітряні атаки протягом квітня 2026 р. суттєво не вплинули на загальну стратегічну ситуацію на театрі воєнних дій. За повідомленнями головнокомандувача ЗСУ генерала О. Сирського, противник активізував наступальні дії практично по всій протяжності лінії бойового зіткнення завдовжки 1 200 км, а Сили Оборони України (СОУ), перебуваючи в активній обороні, намагалися перехопити стратегічну ініціативу та зірвати російські плани весняно-літнього наступу. Зазначені оцінки ситуації стосуються не лише квітня, але й кількох попередніх місяців, що дозволяє робити припущення про певні тенденції, які ймовірно зберігатимуться в коротко-терміновій перспективі. Середньодобова кількість бойових зіткнень у квітні (160) була дещо нижчою, ніж у березні (168), лютому (181) та січні (171). Інститут вивчення війни (ISW) зафіксував за підсумками квітня 2026 р. від'ємний баланс між окупованими та втраченими територіями (-116 км²), попри активні спроби наступу російських військ — вперше з серпня 2024 р. (початок Курської операції). За звітами Генштабу, з 1 січня по 1 травня 2026 р. втрати ворога склали 122 740 осіб, що на 4 260 перевищує число російських

новобранців (127 тис.). Головними причинами зниження темпів просування росії по полю бою аналітики ISW називають успішні контратаки СОУ, удари середньої дальності, блокування Starlink і внутрішньоросійські обмеження доступу до Telegram.

Одним із ключовим факторів успіху СОУ є прогрес, досягнутий у розвитку широкого спектру безпілотних систем і тактики їх застосування. Протягом квітня спостерігається стала тенденція до нарощування масштабів застосування СОУ безпілотників малої, середньої і великої дальності. Зокрема було здійснено більше 20 атак по російських нафтових об'єктах, у т. ч. щонайменше дев'ять — по нафтопереробних заводах, що стало найвищим показником із грудня 2025 р. За оцінками міжнародних аналітиків, це призвело до зменшення об'ємів переробки нафти до 17-річного мінімуму (рівня грудня 2009 р.).

Темпи зростання показників верифікованого враження ворожих цілей безпілотними засобами, а також кількості застосування наземних роботизованих комплексів складають 30-50% щомісяця. Окремо відзначається зростання ефективності засобів Middle Strike, цілями яких є об'єкти логістики, пункти управління російської армії в оперативній глибині (30-120 км). Водночас російська сторона також робить дедалі більшу ставку на розвиток власних спроможностей. Так, за даними української розвідки, станом на початок квітня чисельність військ безпілотних систем російської армії зросла до 101 тис. осіб, і на кінець 2026 р. її планують збільшити до 165,5 тис.

МИРНИЙ ПРОЦЕС

Мирний процес за участю ключового гравця США перебував у «глухому куті» другий місяць поспіль.

Анонсований візит головних американських переговорників до України у квітні так

і не відбувся. За повідомленням [Kyiv Independent](#), «у Вашингтоні вважають, що відновлення участі в мирних переговорах не дасть значних результатів», а посланці Президента США Д. Трампа — С. Віткофф і Д. Кушнер відкладають візит, бо зараз зосереджені на війні в Ірані. Окрім того, Вашингтон побоюється, що цей візит «викриє глухий кут» у переговорах стосовно закінчення війни в Україні, оскільки «росіяни... хочуть увесь Донбас; наша позиція — знайти гідне рішення», а в Київ вони не бажають їхати, «щоб знову почути те саме». Цим ще раз підтверджується правдивість [заяви В. Зеленського](#) (25 березня) про вимоги з боку США вивести війська з Донбасу в обмін на гарантії безпеки США.

ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ ТА ДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

В Україні [створено Воєнну експертну раду](#) ARES (Allied Reform and Expert Support) — дорадчий орган при Головнокомандувачі ЗСУ, завданням якої є обмін передовим українським та міжнародним досвідом, допомога у впровадженні інституційних змін в системі управління, військової науки та освіти, підвищення ефективності забезпечення потреб, трансформації та зміцнення ефективності ЗСУ. Головою Ради призначено британського генерала, сера Р. Ширреффа (заступник Верховного головнокомандувача ОЗС НАТО, 2011–2014 рр.), а до складу Ради увійшли авторитетні військові лідери й експерти з країн-партнерів, які мають унікальний бойовий і управлінський досвід.

Головнокомандувач ЗСУ підписав [наказ стосовно обов'язкової ротації](#) військовослужбовців, які виконують завдання на передньому краї. Наказ визначає максимальний термін перебування військовослужбовців на передовій до 2 місяців із подальшою обов'язковою заміною (ротацією), проходженням медичного огляду та наданням часу на відпочинок. Однією з причин зазначеного рішення, імовірно, були [резонансні повідомлення](#) про випадки перебування українських бійців на передових позиціях протягом кількох місяців беззмінно та без належного забезпечення.

Президент України В. Зеленський повідомив про погодження на рівні державних інституцій питань [експорту української зброї](#)

[в умовах війни](#). За словами Президента, особливий формат співпраці Drone Deals передбачає спеціальні [міждержавні] угоди з країнами партнерами стосовно «виробництва та постачання наших дронів, ракет, снарядів та інших затребуваних видів зброї, бойової техніки, софту, інтеграції з оборонними системами партнерів, а також забезпечення нашої експертизи та потрібного Україні технологічного обміну». «Сьогодні затвердив напрями такої міждержавної роботи та опрацювання автоматичних дозволів для бізнесу щодо експорту зброї». Українські компанії зможуть експортувати товари військового призначення «за умови, що ЗСУ першими отримають потрібний обсяг зброї». За словами Зеленського, профіцит виробничих спроможностей за окремими видами озброєнь сягає 50%.

Міністр оборони України М. Федоров відзвітував про головні здобутки (24 пункти) [перших 100 днів](#) на посаді у напрямі досягнення заявлених ним три місяці тому [стратегічних цілей](#): «закрити небо, зупинити просування російських військ у кожному домені та позбавити росію економічного ресурсу для ведення війни». Із 24 пунктів списку досягнень окремі вже мають підтверджені результати — як, наприклад, відключення Starlink для росіян, що суттєво вплинуло на застосування керованих Shahed та ситуацію на фронті, або ж перебувають на тій, чи іншій стадії реалізації без очевидного чи відомого для широкої громадськості ефекту. Водночас одне із ключових і найбільш важливих для обороноспроможності та чутливих для суспільства завдань — реформа системи комплектування СОУ — залишається не вирішеним.

Президент України В. Зеленський підписав [Закон](#) «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань підготовки громадян до національного спротиву», яким запроваджується нова модель підготовки, інтегрована в процес середньої до вищої освіти. Підготовка охоплюватиме учнів та студентів, незалежно від статі. Особи, чиє віровчення не дозволяє користуватися зброєю, зможуть замінити «збройні» модулі курсу іншими складовими підготовки. Закон також запроваджує в місцевих адміністраціях посаду [заступника голови з питань оборони](#) (у воєнний і мирний час), яку обійматимуть військовослужбовці, відряджені Міністром оборони.

МІЖНАРОДНІ ПОДІЇ (ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ)

Виповнилося чотири роки з моменту створення формату «Рамштайн». За цей час учасники коаліції за участю понад 50 країн надали військову допомогу Україні на більше \$150 млрд допомоги. 15 квітня в Берліні відбулася 34-та зустріч у форматі «Рамштайн» на рівні міністрів оборони. Результатами зустрічі стали, зокрема, три угоди з Німеччиною, за якими буде профінансований контракт на кілька сотень ракет Patriot, поставлено 36 пускових установок IRIS-T, надано інвестиції на виробництво українських далекобійних спроможностей (€300 млн) та відкрите спільне виробництво Middle Strike дронів із використанням ШІ (на першому етапі – 5 000 од.) у межах ініціативи *Build with Ukraine*. Досягнуті також домовленості про **спільне виробництво дронів** на території Норвегії з наступною передачею СОУ.

23 квітня Рада ЄС офіційно розблокувала виділення Україні **€90 млрд позики** на бюджетні та оборонні потреби протягом 2026-2027 рр. та затвердила 20-й пакет санкцій проти росії.

В Європі набирає обертів **підготовка планів**, покликаних забезпечити використання наявних військових структур НАТО в інтересах європейської безпеки в разі виходу США з Альянсу. В цьому контексті дедалі частіше лунають ідеї стосовно залучення України до майбутньої архітектури безпеки Європи. Зокрема Європейський комісар з питань оборони та космосу А. Кубілюс **заявив**, що, з огляду на примарні перспективи членства в НАТО для України, найефективнішим союзом для України у найближчі роки може стати не НАТО чи ЄС, а Європейський оборонний союз – об'єднання, яке інтегрує оборонні можливості країн ЄС разом з Україною, Великою Британією та Норвегією без тривалих процедур вступу до ЄС або НАТО.

На тлі затягування війни на Близькому Сході з'явилися повідомлення про ймовірні **затримки поставок американської зброї** по раніше укладених контрактах для деяких

європейських країн. Такі дії Вашингтона, за повідомленнями ЗМІ, **викликають незадоволення** у європейських столицях і стимулюють до зростання закупівель у інших, насамперед, європейських виробників, всупереч вимогам Д. Трампа закуповувати більше американської зброї.

Пентагон розблокував виділення **\$400 млн військової підтримки Україні** після публічної критики сенатором-республіканцем М. Макконнеллом керівництва Пентагону за затримку коштів.

РОСІЯ

Згідно з даними державного російського агентства *ВЦИОМ*, **рейтинги довіри до путіна** знижуються сім тижнів поспіль і сягнули рівня лютого 2022 р., при цьому складаючи 65,5%. Водночас, на думку соціологів, «незадоволення» росіян діяльністю путіна пов'язане не з війною, а насамперед із блокуванням Telegram та обмеженнями доступу до інтернету.

Протягом місяця з'явилися певні ознаки можливих спроб кремля **втягнути білорусь у війну з Україною**. Пролунали також чергові **заяви керівника білорусі о. Лукашенка** про підготовку до війни, «оскільки на мирний час зараз марно сподіватись».

Отже, аналіз найбільш важливих подій, політичних заяв та рішень дозволяє зробити наступні висновки:

✓ Ситуація на театрі воєнних дій залишається напруженою та динамічною, але темпи російського просування уповільнилися, а тактичні зміни лінії фронту не впливають на загальну стратегічну ситуацію.

✓ Виділення позики ЄС Україні забезпечує значну частину бюджетних та оборонних витрат на 2026-2027 рр.

✓ Процес мирного врегулювання за посередництва США схоже вичерпав свої можливості, у т. ч. через т. зв. «іранську кризу», яка не лише відволікає увагу ключових переговорників, але й послаблює можливий вплив США на позиції кремля.

II.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Зовнішньополітичну картину квітня 2026 р. склали різноспрямовані події та процеси. З одного боку, зміна влади в Угорщині розблокувала важливий для України кредит ЄС і сприяла запровадженню чергового пакету санкцій проти країни-агресора. Брюссель демонструє непохитну солідарність і підтримку Києва у протистоянні російській інтервенції. З іншого боку, на фоні глобальних негативних впливів війни на Близькому Сході зупинено мирний переговорний процес, триває ескалація війни в Україні. Водночас суперечлива і конфліктна політика США провокує відцентрові тенденції в НАТО, погіршує відносини Вашингтону і Брюсселю. Загалом, на світовій арені спостерігаються тенденції геополітичної турбулентності і зростання економічних проблем в різних регіонах.

МІЖНАРОДНІ ПРОЦЕСИ І ПОДІЇ

Переговорний процес щодо припинення війни в Україні. З лютого 2026 р. спостерігається «пауза» у переговорному процесі. Протягом квітня тривали спорадичні і загалом безрезультатні двосторонні консультації. Зокрема відбулися перемовини української сторони з представниками Президента США С. Віткоффом і Д. Кушнером, 9 квітня російська делегація відвідала США. Згодом, **за словами** Д. Трампа, відбулась «дуже хороша» розмова з путіним. Водночас Вашингтон не відреагував на українську пропозицію, щоб американська переговорна делегація відвідала Київ. По суті, єдиним результатом переговорного процесу стали обміни військовополоненими 11 і 24 квітня.

Загалом, таку ситуацію можна пояснити тим, що США зосереджені на близькосхідному напрямі, водночас, очевидно, що американський Президент поступово втрачає інтерес до перемовин, що зайшли у глухий кут.

Загальну атмосферу переговорів характеризують позиції сторін. Зокрема Д. Трамп **повторює** наратив про «ненависть» між

путіним та Зеленським, а віцепрезидент Ді Венс **наголошує** на недоцільності «суперечок між Україною та росією за кілька квадратних кілометрів». Своєю чергою, глава російського МЗС – лавров **заявляє**, що переговори з Україною не є пріоритетом для росії, яка продовжує війну геноцидного характеру проти України, паралельно посилюючи гібридну агресію на теренах ЄС. Причому путінська пропозиція щодо припинення вогню 9 травня є цинічним знуцанням над переговорним процесом.

Попри це, українська сторона демонструє готовність до переговорів у різних форматах, що загалом є стратегічно виправданою і далекоглядною позицією. Зокрема Київ **виступив** з ініціативою провести в Туреччині українсько-російську зустріч на вищому рівні за участю турецького президента.

У березневому моніторингу йшлося про ймовірність дистанціювання/виходу США з переговорного процесу і необхідності пошуку інших форматів політико-дипломатичного тиску на країну-агресора, про що наголошували лідери України і ЄС. Очевидно, що події квітня підтверджують актуальність такого сценарію.

Війна на Близькому Сході: вплив і наслідки. Воєнна операція США й Ізраїлю в близькосхідному регіоні, яка нині має невизначені перспективи завершення, спричинила різномасштабні кризові явища і негативні впливи геополітичного і економічного характеру.

Війна проти Ірану стала черговим свідченням непрогнозованої, непослідовної та персоніфікованої політики США. Воєнна операція, яка пішла не за планом Вашингтону, супроводжувалася серією суперечливих заяв, ультиматумів, погроз і проклять американського Президента, на **кшталт**: «Відкрийте кляту протоку, ви, божевільні виродки, інакше будете жити в пеклі» (5 квітня), або «Сьогодні вночі загине ціла цивілізація, і її вже ніколи не повернути» (7 квітня).

Загалом, це скоріше свідчить про брак чіткого плану воєнної операції й усвідомлення стратегічних перспектив ситуації в регіоні в цілому. Наприкінці квітня Д. Трамп заявив про «повну і абсолютну» перемогу і завершення бойових дій, хоча це не відповідає реальній ситуації в регіоні.

Ця війна створює серйозні ризики для глобальних постачань енергоносіїв та негативно позначається на економічному становищі в різних регіонах. За попередніми оцінками, світова економіка втратила понад \$50 млрд вартості сирої нафти, яка не була виведена через бойові дії. За [інформацією](#) єврокомісару з питань енергетики Д. Йоргенсена, місяць війни додав €14 млрд до витрат ЄС на імпорт викопного палива. На цей час США вже [витратили](#) на цю війну близько \$25 млрд. Водночас блокада американським ВМФ іранських портів ускладнила трафік через Ормузьку протоку.

Як наголошувалося у попередньому моніторингу, події на Близькому Сході призвели до конфліктності між США і європейськими союзниками. У квітні ця тенденція загострилася і набула небезпечного характеру. Д. Трамп виступив із серією резонансних негативних заяв щодо європейських країн і НАТО, що критично підриває довіру і партнерство в євроатлантичній спільноті (про це нижче).

Де-факто, воєнна операція проти Ірану, з одного боку, спричинила небезпечну геополітичну турбулентність, а з іншого – стала економічним бонусом для Росії. З 8 березня до 5 квітня країна-агресор експортувала 3,3 млн бар. нафти на добу – найвищий рівень експорту з червня 2022 р. У квітні США на 30 днів скасували санкційні обмеження на купівлю російської нафти та нафтопродуктів, що транспортуються морем. За [інформацією](#) Президента України, країна-агресор може отримати близько \$10 млрд, які підуть на продовження війни проти України.

Підсумовуючи, слід зазначити, що близькосхідна війна опосередковано і напряду позначається на Україні, її геополітичному становищі. У широкому сенсі йдеться про відчутну переорієнтацію уваги світової спільноти на близькосхідну тематику і зниження

актуальності війни в Україні. Водночас зосередження політичних, воєнно-фінансових ресурсів США і країн-союзників на близькосхідному напрямі загрожує обмеженням поставок озброєння Україні. Зокрема в ході війни вже використано значну частину воєнного арсеналу США – близько 50% запасів ракет-перехоплювачів системи ППО Patriot.

Фактор США на світовій арені.

Оцінюючи дії США на світовій арені, на жаль, слід констатувати, що імпульсивна і непередбачувана політика Вашингтону, яка характеризується нехтуванням інтересів союзників і агресивним американоцентризмом, посилює кризові тенденції всередині євроатлантичної спільноти, підриває довіру і партнерство між союзниками в НАТО. У квітні Д. Трамп виступив із серією чергових негативних [заяв](#) на адресу НАТО, наголошуючи, що Альянс є неефективним, ні на що не придатним, що «НАТО – це паперовий тигр». Водночас американський Президент [зазначив](#), що розглядає можливість виходу США з НАТО. Він повідомив про план покарання окремих країн-членів Альянсу і можливість виключення з НАТО Іспанії, а згодом [заявив](#) про можливість виведення американських військ з Італії, Іспанії та Німеччини (на початку травня відповідне рішення щодо Німеччини було прийняте). У цьому контексті, очевидно, не безпідставною є нещодавня [заява](#) Президента Чехії П. Павела: «За останні кілька тижнів Трамп зробив для зниження авторитету НАТО більше, ніж вдалося в. путіну за багато років».

Небезпечною тенденцією є також те, що протягом квітня Д. Трамп встиг зіпсувати відносини і посваритися з рядом європейських лідерів, що не могло не вплинути як на позиції європейських еліт, так і на ставлення громадян ЄС до США. Зокрема принизливі [коментарі](#) Д. Трампа на адресу Президента Франції Е. Макрона викликали обурення в політичних колах Франції. Водночас різко [критичні висловлення](#) американського Президента на адресу Папи Римського Лева XIV спричинили негативну реакцію в Італії і призвели до загострення відносин Д. Трампа з прем'єр-міністеркою Д. Мелоні, поведінка якої «шокувала» господаря Білого дому. Своєю чергою, також негативного резонансу набули заяви Д. Трампа на адресу прем'єр-міністра Великої Британії К. Стармера і Канцлера

Німеччини Ф. Мерца. Останній, [за словами Д. Трампа](#), виявився неефективним щодо війни в Україні і «наведенні ладу у своїй розхитаній країні». Варто згадати також про скандальний [коментар](#) американського президента, в якому він назвав Гренландію «погано керованим шматком льоду», що викликало відповідну реакцію керівництва Гренландії і Данії.

У цьому контексті не можна оминати увагою і публічну агітацію керівництва США за В. Орбана напередодні парламентських виборів в Угорщині, що по суті є втручанням у внутрішні справи цієї країни. Д. Трамп неодноразово висловлювався на підтримку одіозного угорського прем'єра. А віцепрезидент США Джей Ді Венс здійснив 7 квітня [агітаційний візит](#) до Будапешту на підтримку В. Орбана, під час якого звинуватив Україну і «брюссельських бюрократів» у втручанні у вибори.

Загалом, така політика Вашингтону, з одного боку, несприятливо впливає на міжнародний імідж США, загострює внутрішню ситуацію напередодні виборів до Конгресу. А з іншого — ускладнює відносини з країнами-партнерами, підриває авторитет НАТО та дискредитує його на світовій арені і водночас стимулює експансіоністську політику авторитарних держав. Такі дії адміністрації Білого дому провокують [зростання недовіри](#) і негативного ставлення до США серед громадян ЄС, підштовхують європейські еліти до позбавлення від залежності і впливу США в Європі.

Тенденції та процеси на теренах ЄС.

У квітні спостерігалися різноспрямовані процеси на теренах Євросоюзу. З одного боку, переконлива перемога на парламентських виборах в Угорщині опозиційного руху «Тиса» позбавила ЄС від деструктивного впливу проросійського режиму В. Орбана. Однак це не знімає з порядку денного хронічну проблему «консенсусу» і зловживання правом «вето». Навпаки, на фоні накопичення соціально-економічних проблем, на теренах ЄС помітною є активізація праворадикальних сил, зростання недовіри до традиційних демократичних інститутів.

Зокрема у квітні на дострокових [парламентських виборах](#) в Болгарії перемогла популістська коаліція «Прогресивна Болгарія» на чолі з євроскептиком експрезидентом

Р. Радевим, який свого часу дистанціювався від підтримки України і виступав за відновлення контактів з росією. Очевидно, що зовнішньополітичне позиціонування нової влади Болгарії викликає питання і занепокоєння. Водночас у Словенії, за результатами парламентських виборів, спікером парламенту обрали лідера про-російської антисистемної партії Resni.ca — З. Стевановича, що загалом послаблює позиції проєвропейських сил у країні. Своєю чергою, гостра [урядова криза](#) в Румунії загрожує розпадом проєвропейської керівної коаліції.

На фоні соціально-економічних проблем помітно зросла популярність правих сил в Німеччині. За [результатами](#) квітневих соціологічних опитувань, ультраправа «Альтернатива для Німеччини» вже випереджає блок ХДС/ХСС — відповідно 27% і 23%. Тенденція зниження популярності і впливу традиційних політичних сил простежується й у Великій Британії, де, згідно з останніми [дослідженнями](#), консерватори і лейбористи поступаються популістам з партії Reform UK.

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

В узагальненому вигляді зовнішньополітична діяльність української влади у квітні була зосереджена на: а) забезпеченні воєнної допомоги і підтримки країн-союзників на фоні негативного впливу війни на Близькому Сході; б) просуванні українських інтересів на європейському напрямі; в) продовженні переговорного процесу, принаймні, утримання продуктивного діалогу з США. Зрозуміло, що цими напрямками не обмежувалася діяльність національної дипломатії, але загалом вони були пріоритетними у відносинах з країнами-партнерами.

Політичний діалог з іноземними партнерами. У квітні тривав інтенсивний діалог з іноземними партнерами в різних форматах, на двосторонньому рівні і на міжнародних майданчиках. Паралельно здійснювалися заходи публічної дипломатії. Серед найбільш значимих контактів слід виокремити такі.

Протягом місяця тривали консультації з керівництвом ЄС і НАТО, лідерами європейських країн. Зокрема відбулись перемовини з прем'єр-міністрами Великої Британії,

Норвегії, Нідерландів, Італії, канцлером Німеччини тощо. Географію політико-дипломатичних контактів доповнили переговори з президентами Єгипту, Чилі, Гондурасу. Важливе значення також мали **візити** української делегації вищого рівня до Туреччини, Саудівської Аравії і Азербайджану. Зокрема під час зустрічі В. Зеленського і І. Алієва **було підписано** шість двосторонніх документів у різних сферах, у т. ч. щодо оборонного співробітництва. Варто також відзначити перший офіційний візит Президента України до Сирії.

До значимих дипломатичних контактів місяця слід додати продуктивне європейське турне керівництва України до Німеччини, Італії і Нідерландів (14-16 квітня). Зокрема в Берліні вперше за понад 20 років відбулись міжурядові консультації. Лідери країн підписали **Декларацію** про стратегічне партнерство між Україною та Німеччиною, було укладено десять угод про співробітництво і партнерство в різних сферах. Своєю чергою, в Осло Президент України і прем'єр-міністр Норвегії підписали Спільну декларацію про поглиблення співпраці у сфері оборони та безпеки.

Стратегічно важливою була участь української сторони у Саміті ЄС (Кіпр, 23 квітня). Саміт надав старт масштабній фінансовій допомозі Україні, запровадив реалізацію 20 пакету санкцій проти країни-агресора

і відкрив шлях до започаткування офіційних переговорів про вступ України до ЄС. Ці важливі рішення знайшли відображення у спільній **Заяві** керівництва ЄС і Президента України. Паралельно на полях саміту відбулась низка консультацій і перемовин з лідерами європейських держав.

До активу української дипломатії слід також віднести **візити** до України Короля Швеції Карла XVI Густава (17 квітня), Президентки Молдови М. Санду (26 квітня), а також переговори з президентом Європейського суду з прав людини М. Гійомаром, президенткою Європейського банку реконструкції та розвитку О. Рено-Бассо, директором МАГАТЕ Р. Гроссі тощо.

Водночас у квітні відбулись протокольні дипломатичні процедури: Президент України прийняв вірчі грамоти від новопризначених послів іноземних держав – Алжиру, Філіппін, Австралії та Молдови.

Просування українських інтересів та ініціатив на світовій арені. Протягом місяця національна дипломатія просувала і відстоювала інтереси країни у рамках згаданих вище переговорів і контактів з іноземними візаві. Зокрема помітною була активність Києва на наступних напрямках.

Перше. Кооперація та інтеграція національного ОПК до оборонних індустрій

Європи і світу. У квітні на цьому напрямі відбувся ряд важливих подій: а) в Києві було підписано Меморандум про створення **багатонаціональної коаліції** у сфері оборонного забезпечення (CORPUS), до складу якої увійшли Агенція оборонних закупівель Міноборони та закупівельні агенції Фінляндії, Італії, Норвегії, Швеції та Британії; б) Єврокомісія та Міноборони України започаткували співпрацю у сфері інвестування в інноваційні та проривні технології (€161 млн); в) Україна та Норвегія запускають перше спільне виробництво українських безпілотників, планується виготовити декілька тисяч дронів mid-strike для ЗСУ; г) з Нідерландами започатковане співробітництво за програмою **Drone Deal**.

Друге. Створення Спецтрибуналу з розслідування злочинів країни-агресора. У квітні ряд країн Європи **підтвердили** свою готовність приєднатися до угоди щодо Спеціального трибуналу для розслідування злочину агресії проти України. Нині до угоди вже приєдналося 24 країни, що дає можливість для ухвалення цього документу і запуску Спеціального трибуналу на черговому саміті Ради Європи (Кишинів, 14-15 травня). Це має стратегічно важливе значення для притягнення до відповідальності російських політичних та військових керівників за скоєні злочини проти України. Вагомою підтримкою цього процесу стала ухвалена **Резолюція** Європарламенту «Забезпечення відповідальності та правосуддя у відповідь на триваючі атаки росії проти цивільного населення в Україні», в якій євродепутати закликали ЄС до якнайшвидшого створення Спецтрибуналу щодо злочину агресії росії проти України.

Третє. Продовжується активна міжнародна діяльність з повернення вкрадених країною-агресором українських дітей. Загалом, в рамках ініціативи **Bring Kids Back UA** було повернуто 2 100 дітей. ООН кваліфікує депортацію та примусове переміщення українських дітей як злочин проти людяності.

Міжнародна солідарність і допомога Україні у протистоянні російській агресії. Протягом квітня Україна отримала від країн-союзників транші фінансової підтримки, чергові пакети військової, гуманітарної

допомоги. За підсумками засідання групи «Рамштайн», країни-учасники **планують** протягом 2026 р. надати Україні військову підтримку на суму \$60 млрд. ЄС перераховує Україні €1,4 млрд доходів від заморожених російських активів. Київ отримав від уряду Японії внесок у \$1,3 млрд в рамках проєкту Світового банку PEACE in Ukraine. Також Велика Британія перерахувала транш у \$1 млрд для посилення обороноздатності України у межах ініціативи G7 (ERA). Значимою для України є допомога Нідерландів, Норвегії, Великої Британії, країн Балтії для закупок дронів для ЗСУ.

Своєю чергою, здійснюється гуманітарна підтримка з боку ЄС і держав-союзниць. Єврокомісія та Європейський інвестиційний банк оголосили про новий фінансовий пакет (€600 млн) для проєктів відновлення в Україні. У квітні надходили партії гуманітарної допомоги з боку Канади, Швеції, інших країн-партнерів.

ТЕНДЕНЦІЇ, ЗДОБУТКИ І ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Однією з головних подій в Європі у квітні 2026 р. стали **парламентські вибори** в Угорщині, за підсумками яких рух «Тиса» на чолі з П. Мадяром здобув дві третини голосів і має конституційну більшість в парламенті — 141 мандат. Поразка В. Орбана на виборах, як вже наголошувалося, має важливе значення для: а) започаткування орієнтовно у травні масштабного кредитування України з боку ЄС на 2026-2027 рр., що є для України критично потрібним; б) запровадження 20-го пакету санкцій, який містить обмеження проти російського «тіньового флоту» та ОПК, закладає основу для подальшої заборони на морські послуги для постачання російської нафти; в) офіційного старту переговорів про вступ України до ЄС. Про офіційне відкриття переговорних кластерів наголошувалося керівництвом ЄС на саміті Євросоюзу 23 квітня. За **словами** Голови Європейської Ради А. Кошту: «настав час... готувати наступний крок — це формальне відкриття першого кластера переговорів про вступ України до ЄС».

Своєю чергою, українська сторона протягом квітня ухвалила ряд важливих проєвропейських нормативно-законодавчих актів.

1 квітня 2026 р. Кабінет Міністрів ухвалив «Національну програму адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС)», яка передбачає виконання близько 1 850 завдань для гармонізації понад 1 600 актів ЄС. Згодом Верховна Рада проголосувала за важливий закон, що гармонізує українську систему акредитації та технічного регулювання з вимогами ЄС і запроваджує «промисловий безвіз» для українських товарів. Паралельно були ухвалені **проєвропейські законодавчі акти**: щодо об'єднання енергетичних ринків України і ЄС; цифровізацію процедур виконання судових рішень; про розмежування та розподіл повноважень між рівнями публічного врядування; оподаткування цифрових платформ; про вдосконалення державного ринкового нагляду тощо.

Але, говорячи про загалом позитивні для євроінтеграції України події та тенденції квітня, слід також відзначити деякі проблемні аспекти, прямо чи опосередковано присутні у порядку денному відносин Україна-ЄС. *Перше.* Фактором суперечності між Києвом і Брюсселем є наполегливе наголошування українською стороною на необхідності визначення чіткої дати вступу України до ЄС, зокрема у 2027 р. Керівництво ЄС дистанціюється від такої ініціативи, а в ряді країн ЄС сумніваються у можливості прискореного вступу України до ЄС. Водночас франко-британська **ініціатива** проміжного обмеженого формату інтеграції до ЄС (без доступу до бюджету блоку та права голосу) відкидається Києвом. Вкрай важливо, щоб ця ситуація не перетворилася на конфлікт між Києвом і Брюсселем. *Друге.* Поразка режиму В. Орбана, як вже зазначалося, не знімає проблеми зловживання правом «вето» в ЄС. Причому така небезпека загрожуватиме ЄС з огляду на активізацію правих на теренах Європи і можливість їх приходу до влади на виборах в європейських країнах в ближчій перспективі.

Третє. Очевидно, що зміна влади в Угорщині змінить атмосферу і характер відносин Києва і Будапешту. Однак, напевно, чи варто прогнозувати безхмарність партнерства двох країн з огляду на те, що новий угорський лідер поки уникає контактів з українською стороною, посідає жорстку позицію щодо захисту інтересів етнічних угорців в Закарпатті і досить скептично ставиться до прискореної інтеграції України до ЄС. Тому забезпечення прагматичного діалогу і взаємовигідного партнерства потребує зусиль з обох боків.

Загалом, зовнішньополітичні тенденції і процеси квітня 2026 р. підтверджують оцінки і спостереження, що містяться в попередніх моніторингах. На фоні підвищення геополітичної турбулентності і погіршення економічної кон'юнктури внаслідок масштабної війни в Україні і збройного конфлікту на Близькому Сході, для Києва зростає актуальність забезпечення стабільної і консолідованої підтримки ЄС. Зміна влади в Угорщині уможливила відкриття офіційного переговорного процесу про вступ України до ЄС і отримання критично важливого кредиту Євросоюзу.

У цих умовах очевидними пріоритетами є темпи і якість внутрішніх українських реформ у ключових сферах для зміцнення переговорних позицій Києва і матеріалізації амбітних євроінтеграційних планів, заявлених керівництвом України.

Своєю чергою, серед важливих зовнішніх завдань національної дипломатії є уникнення конфліктів і утримання продуктивного діалогу з США, у т. ч. в рамках мирного переговорного процесу, просування національних інтересів на міжнародних майданчиках, а також мінімізація несприятливого впливу «близькосхідного фактору».

III. ЕКОНОМІКА

Найвагомішою **подією квітня**, яка мала визначальний вплив на соціально-економічне середовище України, стало схвалення Радою ЄС остаточного рішення, необхідного для запуску нового фінансового інструменту для України – Ukraine Support Loan обсягом €90 млрд на 2026–2027 рр. Фінансування залучатиметься через запозичення ЄС на міжнародних ринках капіталу, а зобов'язання за ними будуть забезпечені бюджетним резервом Європейського Союзу.

Для надання позики внесено зміни до багаторічної фінансової перспективи ЄС на 2021–2027 рр., що створює правові підстави для запозичення та подальшого спрямування коштів Україні.

Кошти з європейського пакету будуть **спрямовані** насамперед на виробництво зброї, закупівлю необхідної зброї в партнерів, яку в Україні ще не виробляють, а також на підготовку до наступної зими нашої енергетики та критичної інфраструктури.

Перші весняні місяці також принесли помітно позитивні зсуви у співпраці України з міжнародними фінансовими інститутами, насамперед МВФ.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) **не наполягатиме на запровадженні** вкрай чутливого для вітчизняної економіки та українського суспільства загалом податку на додану вартість (ПДВ) для фізичних осіб-підприємців (ФОП) у 2027 р. Це стало можливим завдяки тому, що під час весняних зборів у Вашингтоні українська делегація провела низку консультацій із МВФ і європейськими партнерами й змогла знайти розуміння в партнерів щодо недоречності запровадження вказаного податку в умовах війни.

Натомість уряд разом із міжнародними партнерами працюватиме над **альтернативними рішеннями** для забезпечення доходів бюджету, зокрема на 2027 р. Таким чином, МВФ, фактично, скасував попередні умови для нової кредитної програми України на \$8,1 млрд, для якої раніше вимагалось

впровадити ПДВ для ФОПів, мита на міжнародні посилки, податок для цифрових платформ і продовжити військовий збір.

Вказане рішення, досягнуте завдяки плідній співпраці України з МВФ, матиме суттєвий вплив на співпрацю України з іншими міжнародними партнерами у складних умовах відсічі агресору.

Для України питання ФОПів значною мірою пов'язано із економічним виживанням в умовах війни, коли традиційні інструменти економічного стимулювання задіяними бути не можуть. І кв. поточного року продемонстрував цілком **позитивну динаміку**. Загалом, 63 920 підприємців відкрили свою справу, а 52 623 ФОПи припинили свою діяльність з січня по березень, тобто на 11,3 тис. нових ФОПів більше відкрилось, ніж закрилось. Нагадаємо, у 2025 р. кількість закритих ФОПів у І кв. 2025 р. була ледь не вдвічі більшою, ніж таких, що відкрились.

Найбільший **приріст ФОПів** у сфері роздрібною торгівлі поза магазином (онлайн через соцмережі, платформи, месенджери): +2 527 підприємців. Також нових справ більше, аніж закритих, у сфері освіти (+1 899), консалтингу (+1 230), інших інформаційних послуг (+1 033) та бізнесу, пов'язаного з орендою нерухомості (+862).

Тобто сфера послуг в країні продовжує функціонувати і розвиватись (забезпечуючи робочі місця), незважаючи на зовнішні шоки.

За **повідомленням НБУ**, споживча інфляція в Україні у березні 2026 р. прискорилася до 7,9% у річному вимірі, у місячному – ціни зросли на 1,7%. У Нацбанку зазначають, що головним чинником стало зростання цін на пальне на тлі війни на Близькому Сході та підвищення світових цін на нафту, відтак – інфляційний тиск формувався передусім через зростання витрат бізнесу на енергоресурси, що вплинуло на ціни в транспорті, сфері послуг і виробництві. Попри прискорення, споживча інфляція **залишається помірною**, однак перевищує прогнозну траєкторію.

Проте це не повна інфляційна картина. Як [свідчать дані](#) Державної служби статистики, темпи зростання цін у промисловому секторі України продовжують прискорюватися. У березні 2026 р. інфляція в промисловості сягнула 36,6% у річному вимірі. Порівняно з лютим поточного року, ціни виробників зросли на 2,3%.

Найбільший тиск на інфляційні показники чинить енергетичний сектор — постачання електроенергії, газу та пари продемонструвало аномальний стрибок — +75,8% порівняно з березнем минулого року.

Таким чином, утворюється значний «інфляційний навіс», який вже найближчим часом відіб'ється на інфляційних показниках споживчого сегменту економіки, погіршуючи можливості для цінової стабілізації, а також формуючи негативні інфляційні очікування, які водночас визначають послаблення купівельної спроможності домогосподарств.

Середня заробітна плата в Україні у лютому сягнула позначки 28,3 тис. грн. Головним рушієм такої динаміки стали не приватні компанії, а державний сектор і підприємства військово-промислового комплексу (ВПК), які різко збільшили фінансування персоналу. Про це [повідомляє НБУ](#) у Макроекономічному та монетарному огляді за квітень.

Згідно з показниками Державної служби статистики (ДССУ), на які спирається регулятор, номінальні виплати зросли на 22,4% у річному вимірі. Однак після коригування на рівень інфляції реальне зростання купівельної спроможності українців виявилось помітно скромнішим і склало 13,8% р/р.

Найнижча зарплата залишається, попри нещодавнє суттєве підвищення, у секторі освіти, де виплати на третину нижчі загальної середньої зарплати.

Окремим [феноменом](#) стала переробна промисловість. Тут абсолютним лідером із приросту доходів є виробництво транспортних засобів (галузь, що наразі тісно пов'язана з виробництвом техніки та дронів для потреб армії). Зарплати у цьому сегменті підскочили на 39,3%. Загалом, у цій сфері за останні два роки сукупний фонд оплати праці зріс у 2,6 раза. Такий стрибок зумовлений не лише

підвищенням ставок конкретним працівникам, а й масштабним розширенням штатів на профільних заводах.

Між тим, грошові індикатори засвідчують посилення нових ризиків, які зростання зарплат може пом'якшити лише незначним чином. Йдеться про те, що у перший місяць весни 2026 р. обсяг готівкових коштів, які громадяни тримають «на руках», знизився на 0,6%, опустившись до позначки 864,4 млрд грн (на початку 2026 р. — 926 млрд грн). Згідно зі [статистичними спостереженнями](#), це найбільше місячне зниження цього індикатора саме для березня. Крім того, зафіксоване скорочення стало найбільшим впливом готівкової маси з гаманців населення за останні 15 місяців загалом.

Аналізуючи стрімкий відтік паперової гривні зі споживчого обігу, фінансові експерти вказують на [зміну пріоритетів](#), виокремлюючи дві ключові сфери витрат, які могли поглинути найбільшу частку вільних коштів українців на початку весни — наявні заощадження населення конвертуються в іноземну валюту та витрачаються на паливно-мастильні матеріали.

Нагадаємо, упродовж попереднього 2025 р. [Національний банк](#) України фіксував абсолютно протилежний тренд — системне зростання обсягів готівки. Основною причиною такого накопичення були безпекові та інфраструктурні ризики: через загрозу ударів по енергетиці громадяни формували запаси готівки на випадок тривалих відключень. Поточне березнєве скорочення свідчить про зміну цієї тенденції: українці перестали акумулювати гривню і почали активно витрачати заощаджені раніше резерви, у т. ч. внаслідок значних інфляційних очікувань, як вказано раніше.

Свідченням зміни вказаних тенденцій також може слугувати те, що у березні 2026 р. фінансові установи України [суттєво наростили](#) фізичні обсяги імпорту іноземної валюти, при цьому головною особливістю періоду стала структура імпортованої валюти, де рівно половина всього завезеного обсягу (50%) припала на євро (американська валюта зайняла 49,5%).

Березневий показник частки євро у 50% [став другим](#) за величиною за всю історію

спостережень, поступившись лише липню 2025 р., коли цей індикатор сягав 54%. В абсолютному грошовому еквіваленті обсяги завезеної європейської валюти оновили максимум із жовтня минулого року.

Нарощування постачань європейської валюти банками безпосередньо пов'язане з намірами населення диверсифікувати власні валютні заощадження внаслідок посилення доларових ризиків на світових ринках. Відповідно, щоб задовольнити потреби українського внутрішнього ринку, банківський сектор був змушений адаптувати пропорції фізичного ввезення іноземних банкнот.

Слід вказати на загальне застереження. Розширення попиту на євро в Україні – природній процес, зважаючи на європейське устремління країни. Однак у жодному разі НБУ на повинен «стимулювати» цей процес і, більше того, навіть утриматись від коментарів, які могли б інтерпретувати як відмову від долара (у частині міжнародних розрахунків, наповнення резервів та ін.).

Оскільки Україна дедалі активніше вписується у світові економіку і політику, то й увага до економічної динаміки країни посилюється. Зростання економіки України у 2026 р. сповільниться до 1,2% з 1,8% минулого року, а у 2027-му р., у разі закінчення бойових дій,

очікується його прискорення до 4%. Про це [йдеться](#) в оновленому прогнозі Світового банку.

Своєю чергою, міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings [погіршило](#) прогноз зростання економіки України на 2026 р. з 2,4% до 1,6%.

Світовий банк, уточнюючи, вказує, що прогнози для України значною мірою залежать від тривалості війни та стабільної зовнішньої підтримки. Якщо бойові дії завершаться у передбачувані терміни, у 2027 р. економічне зростання може прискоритися до 4% завдяки масштабній відбудові та відновленню споживання. Водночас воно очікується нижче раніше прогнозованих показників через серйозні пошкодження енергетичної та промислової інфраструктури, дефіцит робочої сили та збережену невизначеність.

Поряд з цим, владі дедалі активніше потрібно планувати інтеграційні заходи. Відновлення попередньої торгової схеми з ЄС і наступна ревізія Угоди про поглиблену та всеохопну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС [обмежили експортні можливості](#), особливо для аграрної та харчової продукції, що негативно тиснутиме на платіжний баланс і макроекономічну динаміку загалом.

IV. ЕНЕРГЕТИКА

БАЛАНС

У першій половині звітної періоду в Об'єднаній енергетичній системі України спостерігався сталий дефіцит (до 1 ГВт на ранковому і, рідше, вечірньому піках споживання). Тому в більшості регіонів країни діяли графіки обмеження потужності для промисловості, а 3 і 8-11 квітня – погодинні відключення для побутових споживачів. Тричі – внаслідок масованих атак ворога (3 і 16 квітня) та після виходу з ладу обладнання (6 квітня) – було запроваджено аварійні вимкнення в декількох областях. Через негоду, передусім поривчастий вітер, енергопостачання переривалося п'ять разів, причому 27 квітня – у майже 700 населених пунктах (понад 100 з них перебували без живлення майже дві доби).

Із середини другої декади місяця, завдяки відтермінуванню виходу на сезонний ремонт третього енергоблока АЕС, а також зростанню генерації на ГЕС і станціях, що використовують відновлювані джерела, оператору вдалося відновити баланс між виробництвом і споживанням.

У НЕК «Укренерго» **пояснили, що** «вимушене запровадження заходів обмеження» шістьма причинами: активним використанням електричних обігрівачів; зменшенням доступної потужності через планові ремонти на АЕС; «відчутним зниженням» генерації на ТЕЦ, лише невелика частина яких «здатна виробляти електроенергію... без технологічного циклу нагрівання води для систем централізованого опалення»; «відчутно меншим» імпортом «у весняний період»; зростанням негарантованої потужності СЕС та російськими атаками, які продовжували завдавати шкоди об'єктам генерації, передачі й розподілу.

Утім, серед названих оператором причин дефіциту не виявилось основних – відмови від імпорту після **повернення** НКРЕКП максимальних граничних цін та **скасування** пільгової **вартості** газу для власників ТЕС, ТЕЦ, газотурбінних і газопоршневих

установок. Як наслідок, із квітневого балансу зникли 1,5 ГВт, що й змусило НЕК «Укренерго» обмежувати споживання.

Загалом, базову потужність Об'єднаної енергосистеми України в квітні забезпечували сім блоків АЕС, що генерували до 5,5 ГВт енергії. Два реактори перебували на технічному обслуговуванні. 19 квітня до них мав долучитися третій, проте через нестачу енергії на ринку початок ремонтних робіт на ньому було перенесено.

Із 1 травня в системі функціонуватимуть шість (потім – п'ять) із дев'яти блоків АЕС. Профіль початку їхніх ремонтів у травні-серпні відповідатиме сезонній кривій споживання.

Джерелами маневрової потужності у квітні виступали до 10 енергоблоків ТЕС, а також ГЕС і ГАЕС. Разом вони були здатні виробити до 3,5 ГВт електричної енергії. Сезонний чинник збільшив потужність станцій, що використовують відновлювані джерела, майже до тих самих 3,5 ГВт, зумовивши потребу в запровадженні обмежень у денні години.

Завдяки водопіллю генерація на підприємствах ПрАТ «Укргідроенерго» в квітні зросла до 2 ГВт. Утім, збільшення виробництва не очікується, оскільки кількість води пішла на спад. Постачання гідроенергії, як і раніше, здійснюється переважно в пікові години. Рівень водосховищ Дніпра й Дністра відповідає рішенням Міжвідомчої комісії при Державному агентстві водних ресурсів України по встановленню режимів роботи водосховищ.

У загальному балансі близько 47-49% генерації припадало на АЕС. Частка ТЕС і ТЕЦ у виробництві не перевищувала 15-17%. На станції, що використовували ВДЕ, припадало до 22%, на ГЕС – 14-16% генерації. У цілому в Україні вироблялося до 12 ГВт енергії щогодини (рік тому, через вищу температуру повітря – 11 ГВт; в аналогічний період 2021 р. – до 15 ГВт).

Повернення НКРЕКП максимальних граничних цін зменшило обсяги імпорту з 0,9 до 0,6 млн МВт-год (у пікові години – до 1,7 ГВт; у середньому – 19 ГВт-год). Найбільше ресурсу надійшло з Угорщини. При цьому на ввезене припало 6-7% споживання (на початку березня – до 12%).

НЕК «Укренерго» скористався аварійною допомогою польського оператора шість разів (1, 2, 8, 11, 12 і 21 квітня).

У звітному періоді, вперше з 11 листопада 2025 р., відновився комерційний експорт електричної енергії. Втім, обсяги, що надійшли за місяць до Угорщини та Молдови, були невеликими (37 МВт-год). Експорт здійснювався переважно в денні години.

Із 1 травня 2026 р., за ініціативою словацької сторони, було припинене взаємне надання аварійної допомоги SESP і НЕК «Укренерго». Востаннє така допомога надавалася Словацьчиною 23 січня. Комерційні операції не обмежуватимуться.

Запаси енергетичного вугілля в квітні не змінилися (близько 2 млн т). Оскільки пошкоджені енергоблоки ТЕС майже не дозволяють їх використовувати, наявних резервів цілком достатньо для проходження міжсезоння.

Споживання газу в Україні скоротилося з 60-65 до 35 млн куб. м. Нестачі ресурсу не спостерігалось завдяки відновленому видобутку (44-46 млн на добу). Імпорт майже повністю припинився (загалом за місяць – 16 млн).

Надлишок природного газу почав надходити в підземні сховища. В окремі дні квітня вони поповнювалися на 24-29 млн куб. м. Завдяки цьому обсяг запасів зріс до 5,5 млрд куб. м (+14% порівняно з 31 березня; без урахування 4,1 млрд куб. м газу «довготривалого зберігання», 0,6 млрд куб. м ресурсу, формально переведеного в категорію «буферний газ», і 0,1 млрд куб. м запасів нерезидентів). Цей показник перевищує минулорічний на 4,8 млрд куб. м, проте менший, аніж у 2015-2018 рр., на 15%.

За базовим сценарієм, «на початок опалювального сезону в підземних сховищах

планується накопичити 14,6 млрд куб. м газу». Цей прогноз може бути скоригованим «відповідно до безпекової ситуації». Критично необхідним мінімумом вважається обсяг у 13,2 млрд куб. м.

На ринку пального, попри складну ситуацію на світових ринках через блокаду Ормузької протоки, нестачі нафтопродуктів не спостерігається і не прогнозується. За словами профільного міністра, «поставки здійснюються з більш ніж десяти країн, тому ситуація з наявністю ресурсу є контрольованою».

ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

Пріоритетами підготовки до осінньозимового періоду 2026-2027 рр. були визначені «захист енергетичної інфраструктури; прискорення закупівлі обладнання і матеріалів для ремонтів; розвиток розподіленої генерації; масштабну ремонтну кампанію; накопичення запасів газу».

Уряд уже відвітував про відновлення з початку року 3,5 ГВт теплової й гідрогенерації (у т. ч. 1 ГВт – у квітні), введення 1 ГВт нових установок (зокрема 102 МВт – у березні) та обладнання 84 підстанцій і 134 критичних елементів захистом другого рівня (від ударів безпілотних літальних апаратів, уламків і вибухової хвилі крилатих і балістичних ракет).

У міжсезоння мають запрацювати ще 6 ГВт потужності. Це дозволить провести технічне обслуговування енергоблоків АЕС за затвердженим графіком.

Мета уряду – запустити до кінця року 1,5 ГВт розподіленої генерації (у т. ч. 392 МВт – компаніями Групи Нафтогаз і 92 МВт – ТОВ «Оператор ГТС України») та сформував трикратний «стратегічний резерв» енергетичного обладнання, доступний бюджет якого становить €197 млн.

Поряд із цим, програмою «Доступні кредити 5-7-9» для зведення нової потужності вже скористалися 145 підприємців. Разом вони отримали 2,5 млрд грн. Банки надали 341 кредит під 0% на закупівлю енергетичного обладнання на загальну суму 531 млн грн. Кошти в розмірі 389 млн грн за програмою

«СвітлоДІМ» отримали співвласники 1533 багатоквартирних будинків. Двадцять вітчизняних фінансових установ підтримали відновлення 1,52 ГВт генерації та зведення 0,63 ГВт установок зберігання енергії й вироблення теплоти. Загалом, з червня 2024 р. профінансовано оновлення енергетичної інфраструктури в 21 регіоні України на загальну суму 41,5 млрд грн.

Серед заходів, ужитих у квітні для досягнення поставлених урядом цілей, варто виокремити:

✓ ухвалення закону, спрямованого на імplementацію норм європейського права з інтеграції енергетичних ринків, підвищення безпеки постачання й конкурентоспроможності у сфері енергетики (індикатор 10.5 Плану України). Документом введено в законодавство низку нових термінів (агрегація, гнучкість, громадське енергетичне об'єднання, алгоритм зіставлення, номінований оператор ринку); функції операторів ринку узгоджено з нормами acquis ЄС; визначено умови участі суб'єктів господарювання в торгах на ринку «на добу наперед» і внутрішньодобовому ринку; визначено порядок діяльності, процедури сертифікації й ринкового нагляду щодо номінованих операторів ринку; встановлений механізм взаємодії операторів ринку з ACER, ENTSO-E та регуляторними органами ЄС; уточнено положення щодо розподілу міжзональної пропускної спроможності й розрахунку доходів;

✓ продовження до 31 жовтня 2026 р. дії спеціальних обов'язків, покладених на НАЕК «Енергоатом» і ПрАТ «Укргідроенерго» для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії. Згідно з ними, роздрібну ціну на електричну енергію для домогосподарств збережено на рівні 4,32 грн/кВт·год (із ПДВ). При цьому через завершення опалювального сезону призупинено дію пільгових 2,64 грн/кВт·год (із ПДВ) для перших 2 000 кВт·год/міс. для побутових споживачів, які проживають у будинках, обладнаних електроопалювальними установками, не газифікованих або з відсутніми системами централізованого теплопостачання;

✓ підвищення з 1 травня 2026 р. відповідно до 15 000 і 17 000 грн/МВт·год максимальних граничних цін на ринку «на добу наперед» та внутрішньодобовому, а також балансуєчому ринку;

✓ поширення на Харківську обл. реалізації першого етапу дворічного експериментального проекту з надання державної допомоги на придбання незалежних джерел електричної енергії для потреб співвласників багатоквартирних будинків, установивши, що надання такої допомоги в 2026 р. може здійснюватися за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету на безповоротній основі. До обладнання, що може бути придбане, належать бензинові, дизельні, газові генератори, інвертори, блоки керування високовольтними батареями, акумулятори, сонячні фотоелектричні модулі (панелі) тощо, згідно з переліком обладнання, розміщеним на офіційному вебсайті Мінрозвитку. Кошти в розмірі від 100 до 300 тис. грн (залежно від кількості поверхів і під'їздів будинків) загальним обсягом 800 млн грн виділятимуться до 20 грудня 2026 р. Фінансування здійснюватиметься через АТ «Ощадбанк»;

✓ виділення з резервного фонду державного бюджету 732,5 млн грн на реалізацію комплексних планів стійкості регіонів та окремих міст, зокрема для будівництва, реконструкції, капітального ремонту, встановлення наявних у громадах блочно-модульних котелень і когенераційних установок (розподіл коштів не оприлюднений);

✓ забезпечення можливості пришвидшеного приєднання генеруючих установок, якщо їхні проекти реалізують у межах комплексних планів забезпечення стійкості регіонів і міст. При цьому термін подання заяв на тимчасове приєднання продовжений до 1 травня 2027 р., надання відповідної послуги й дії пов'язаних договорів – до 1 жовтня 2027 р. До цієї ж дати збережено відступи від окремих вимог кодексів системи передачі й комерційного обліку, зокрема щодо точності лічильників, облаштування вузлів обліку та розроблення технічної документації на них;

✓ продовження до 1 жовтня 2026 р. терміну, до якого закупівля товарів і послуг для будівництва, ремонту, інженерно-технічних заходів із захисту об'єктів критичної інфраструктури й систем життєзабезпечення в межах реалізації комплексних планів стійкості регіонів та окремих міст може здійснюватися без проведення відкритих торгів або використання електронного каталогу;

✓ доповнення механізмом із застосуванням рамкової угоди здійснення централізованою

закупівельною організацією, що перебуває у сфері управління Держвідновлення, закупівлі товарів і послуг вартістю від 100 тис. грн, послуг із поточного ремонту вартістю від 200 тис. грн і робіт вартістю від 1,5 млн грн. Рамкова угода укладатиметься в рамках експериментального **проєкту** за результатами проведення в електронній системі закупівель кваліфікаційного відбору з не менш як трьох кандидатів;

✓ **збільшення** статутного капіталу ДУ «Фонд енергоефективності» на 629,7 млн грн за рахунок коштів, передбачених Державним бюджетом України на 2026 р.

У квітні більшість питань, розглянутих на засіданнях координаційних штабів, стосувалися стану виконання **планів** стійкості, реалізація яких має забезпечити функціонування енергетичних мереж і систем у централізованому та ізольованому режимах. Це потребуватиме швидкого введення в експлуатацію великої кількості малих установок (від 1 МВт), передусім когенераційних (зокрема, газопоршневих і газотурбінних), що вироблятимуть енергію в місцях споживання, будуть об'єднані в «розумні» мережі та приєднані до Об'єднаної енергетичної системи України.

Однією з найбільш важливих складових таких планів є неконфліктне інтегрування в існуючі системи енергетичної потужності відновлюваних джерел. Декларується, що всі опорні лікарні та об'єкти водозабезпечення будуть обладнані автономними джерелами живлення з установками збереження енергії (BESS), тому їхнє приєднання не супроводжуватиметься зменшенням стійкості мереж і систем загалом.

Не менш важливим завданням ухвалених у березні планів є будівництво інженерно-технічних споруд. Від ворожих атак лише в Харківській, Полтавській та Донецькій обл. **потрібно** захистити 660 об'єктів. Перший рівень, яким мають бути обладнані всі енергетичні об'єкти, передбачає захист від уламків, суббоеприпасів та вибухової хвилі. Другий — для ключових елементів — від прямих влучань безпілотних літальних апаратів, уламків і вибухової хвилі крилатих і балістичних ракет. Третій — найдорожчий і найменш поширений — убезпечує критичні вузли від ракетних атак. Як **зазначають** в уряді, «більшість регіонів уже розпочали роботи з побудови захисту».

Утім, попри наявність широкої політичної консолідації довкола ідеї гарантування енергетичної стійкості громад, її втілення стикається з сукупністю серйозних проблем.

1. Фінансово-бюджетні ризики. Оціночна вартість реалізації планів стійкості **перевищує** 278 млрд грн. Навіть на прикладі об'єктивно найбагатшого з-поміж інших українських регіонів м. Києва, де бюджет плану становить 61,6 млрд грн, спостерігається критичний дисбаланс: громада здатна виділити лише 10,6 млрд грн.

Як зазначають в уряді, «для підготовки до опалювального сезону» Україні **потрібно** «щонайменше €5,4 млрд».

Істотною є й відмінність у бюджетному навантаженні. Великі міста мають кращий доступ до міжнародних грантів і програм фінансування, тоді як малі громади повністю залежні від державного бюджету. Тому, попри позитивну динаміку реалізації планів стійкості в більшості регіонів, «темпи **залишаються** нерівномірними». Відсутність чіткого механізму довгострокового кредитування, скоріше за все, змусить місцеві ради вилучати кошти з інших статей (освіта, медицина), посилюючи соціальну напругу.

2. Технологічно-логістичний розрив. Світовий ринок енергетичного обладнання наразі демонструє ознаки «перегріву». Через глобальний тренд на декарбонізацію та локальні конфлікти в інших частинах світу, строк виконання замовлень на когенераційні установки, трансформатори й накопичувачі енергії зріс до 9-14 місяців. Тобто замовлене в квітні обладнання може не надійти замовникові не тільки до початку опалювального сезону, але й до кінця року. Між тим, загальна потреба громад лише в блочно-модульних котельнях **оцінюється** в «228 одиниць загальною потужністю 999 МВт». Існує й проблема сумісності нових установок із мережами передачі й розподілу, що потребує додаткових витрат на приєднання.

3. Регуляторні та бюрократичні обмеження. Чинне законодавство у сферах містобудування та землекористування не розраховане на форсоване будівництво великої кількості енергетичних об'єктів. Громади стикаються із тривалими процедурами відведення земельних ділянок, отримання

технічних умов, проходження експертиз, приєднання до мереж і систем. Навіть з урахуванням особливих умов експериментальних **проектів**, координація між Міненергетики, Мінрегіоном, НКРЕКП, ДАБІ, операторами систем передачі й розподілу, органами місцевого самоврядування залишається недостатньо результативною, створюючи затримки, зокрема на етапі проектування.

4. Кадровий голод. Масштабний перехід на інженерно захищену розподілену генерацію вимагає кваліфікованих проєктувальників, інженерів, електриків, спеціалістів з обслуговування газопроводів та фотоелектричних станцій. В умовах мобілізаційних процесів та значної міграції, підрядні організації звітують про гострий брак лінійного персоналу. Це збільшує вартість робіт та їхню тривалість і зменшує якість, що в майбутньому може стати причиною аварій.

Зрештою, визначальним залишається безпековий чинник. Будь-який споруджуваний об'єкт стає потенційною ціллю для ворожих ударів. Необхідність одночасного будівництва енергетичних установок та забезпечення їхнього інженерно-технічного захисту здорожчує проєкти на 30–45% та вимагає режиму секретності, що суперечить вимогам донорів щодо прозорості й контролю використання коштів.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Швидке змінення архітектури української енергетики є єдиним шляхом забезпечення нормального функціонування національної економіки та збереження соціальної стабільності в умовах тривалої дії режиму воєнного стану. Проте успішність такого переходу визначатиметься спроможністю органів влади зменшити ймовірність реалізації виявлених загроз та/чи їхній негативний вплив.

Із цієї метою потрібно:

✓ впровадити механізми «швидкого фінансування» та публічно-приватного партнерства. Органи місцевого самоврядування мають активніше залучати суб'єктів господарювання через модель Energy as a Service (EaaS). Це дозволить бізнесу встановлювати власну генерацію на муніципальних об'єктах, де громада виступає гарантованим покупцем енергії. Реалізація такого підходу

знімає бюджетне навантаження в частині капітальних інвестицій. Варто також створити спеціалізований револьверний фонд енергетичної стійкості для надання безвідсоткових позик малим громадам;

✓ стимулювати кластеризацію та спільні закупівлі обладнання. Для подолання логістичного бар'єру громадам варто об'єднуватися в енергетичні кластери для проведення спільних тендерів. Це сприятиме отриманню пріоритету у виробників та знизить ціну за одиницю товару. Варто використовувати типові проєкти модульних станцій, що скоротить тривалість проектування та експертизи на 40–50%.

✓ спростити дозвільні процедури, забезпечивши режим «зеленого коридору». Це дозволить надавати дозволи за декларативним принципом, а питання землевідведення й приєднання до мереж і систем вирішувати за прискореною процедурою;

✓ сформувати регіональні центри технічної компетенції. Доцільно створювати при обласних військових адміністраціях мобільні інженерні групи. Вони мають надавати технічний супровід громадам, які не мають власних спеціалістів. Важливо залучити заклади освіти для короткострокової сертифікації фахівців з обслуговування нового обладнання;

✓ забезпечити інформаційну безпеку й фізичну децентралізацію енергетичних об'єктів. Варто уникати концентрації потужності. Об'єкти мають бути максимально розосереджені. Доступ до інформації про точні координати нових установок має бути обмеженим, а моніторинг їхньої роботи — здійснюватися через захищені канали зв'язку для запобігання кібератакам;

✓ цифровізувати управління енергоспоживанням. Громадам варто інтегрувати системи енергетичного менеджменту та автоматизованого обліку (АСКОЕ). Це дозволить у реальному часі балансувати попит і пропонування, що критично важливо в разі роботи в ізольованому режимі.

Втім, дотримання наведених вище рекомендацій не гарантуватиме стійкості енергетичної системи, якщо центральним і місцевим органам влади не вдасться **забезпечити**:

✓ збереження цілісності системи, за якої всі її елементи працюватимуть в єдиному технологічному процесі, за якого у будь-який момент часу забезпечується баланс виробництва та споживання, виконуються критерії надійності та гнучкості;

✓ урахування на етапі проектування й дотримання в процесі експлуатації: критерію N-1 для енергетичних систем високої й середньої напруги; критерію N-2 для видачі потужності великих джерел, а також споживачів першої категорії надійності, об'єктів критичної інфраструктури, із забезпеченням їхнього надійного живлення завдяки мережевому резервуванню, автономним джерелам, системам розподіленої генерації;

✓ ухвалення рішень із розвитку мереж і систем, у т. ч. під час реалізації комплексних **планів** стійкості регіонів та окремих міст, лише з огляду на забезпечення:

гарантованої доступності потужності генерації в базовому (45-50%), маневровому (30-35%) й піковому (20-25%) режимах; резерву первинного регулювання частоти (65-75% обертової (інерційної) генерації; 35-25% інверторної); спроможності негарантованої генерації дотримуватися заявлених обсягів виробництва й режимів постачання;

✓ передачу операторам систем розподілу функцій і повноважень із забезпечення надійності, гнучкості й балансування розподільних мереж із запровадженням протоколів взаємодії між ними та оператором системи передачі в питаннях диспетчеризації розподілених систем;

✓ стимулювання кінцевих споживачів і виробників енергії з негарантованих джерел до участі в механізмах регулювання частоти; балансування попиту й пропонування виключно на ринкових механізмах регулювання.

V. СОЦІАЛЬНА СФЕРА

ЩОДО ЗАПРОВАДЕННЯ «ТРУДОВОЇ ПОВИННОСТІ»

6 квітня 2026 р. виконувачка обов'язків Голови Одеської міської військової адміністрації — Надія Задорожна підписала розпорядження про запровадження трудової повинності на території Одеси в умовах воєнного стану. Трудовий обов'язок поширюватиметься на громадян віком від 18 до 65 років, які за станом здоров'я можуть виконувати фізичну роботу. Під дію розпорядження підпадають безробітні, внутрішньо переміщені особи, ветерани та інші незайняті мешканці Одеси. У разі потреби до робіт можуть залучати й працюючих громадян, якщо це не зашкодить основній діяльності їхніх підприємств.

Запровадження трудової повинності розглядається як інструмент мобілізації трудових ресурсів в умовах воєнного стану, спрямований на виконання суспільно значущих і оборонно-інфраструктурних завдань (ліквідація наслідків руйнувань, відновлення об'єктів критичної інфраструктури, будівництво захисних споруд, забезпечення логістики гуманітарної допомоги тощо). Її оцінка потребує чіткого розмежування короткострокових антикризових ефектів і довгострокових інституційних наслідків, оскільки саме часовий горизонт визначає співвідношення вигод і ризиків.

Соціальний ефект цієї ініціативи має амбівалентний характер і проявляється через поєднання мобілізаційного потенціалу та чинників соціальної напруженості. З одного боку, механізм сприяє підвищенню стійкості локальних спільнот завдяки оперативному залученню населення до суспільно корисної діяльності, прискорює відновлювальні процеси та формує додатковий рівень соціальної солідарності. Важливим елементом є також інтеграція вразливих груп (безробітних, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів) в економічну та суспільну активність,

що відповідає логіці активної соціальної політики. Крім того, відбувається часткова інституціоналізація волонтерської активності. Спонтанні форми участі трансформуються у більш структуровані механізми з координацією та оплатою, що знижує транзакційні витрати та підвищує керованість процесів.

З іншого боку, наявність елементів квазі-примусової участі формує ризики нівелювання меж добровільності. Навіть за формальної легітимності в умовах воєнного стану, можлива ситуація, за якої участь сприймається як обов'язкова, особливо серед соціально вразливих категорій. Це створює передумови для формування відчуття несправедливості та нерівномірного розподілу навантаження між різними групами населення.

Економічний ефект також характеризується подвійною природою. У короткостроковій перспективі ініціатива забезпечує зниження витрат на виконання відновлювальних робіт завдяки використанню адміністративного тиску на працю. Прискорення ліквідації наслідків руйнувань сприяє швидшому відновленню економічної активності регіону. Додатковим позитивним аспектом є залучення економічно неактивного або неформально зайнятого населення до організованої діяльності, що частково виводить працю з тіньового сектору та підвищує загальний рівень участі в економіці. За наявності гарантованої оплати формується підтримка локального споживчого попиту, особливо серед вразливих груп.

Однак у середньо- та довгостроковій перспективі починають проявлятися структурні обмеження. Формування сегмента позаринкової зайнятості є небезпечним тим, що воно спотворює ринок праці, знижує стимули до продуктивної роботи в приватному секторі та витісняє бізнес, підриваючи конкуренцію й ефективний розподіл ресурсів. Крім того, ослаблені мотиваційні механізми можуть зумовлювати нижчу продуктивність

порівняно з професійними виконавцями. Загалом, це підвищує ймовірність неефективного розподілу ресурсів і збільшує навантаження на публічні фінанси, попри можливе залучення донорських коштів.

Інституційний і довгостроковий ефект визначається передусім ступенем часової обмеженості даного інструменту. У короткостроковій логіці економіки воєнного часу трудова повинність є раціональним механізмом розширення регуляторного мандата держави, що дозволяє компенсувати дефіцит ринкових та організаційних ресурсів в умовах кризи. Однак за пролонгації або недостатньої правової визначеності виникає ризик інституційної інерції¹: закріплення практик адміністративного розподілу праці, розмивання меж добровільної зайнятості та послаблення ринкових механізмів координації. Це може призвести до погіршення інвестиційного клімату, зниження довіри з боку економічних агентів і формування стійких диспропорцій на ринку праці.

Таким чином, підсумкова оцінка ініціативи є *умовно позитивною* і залежить від параметрів її реалізації. У короткостроковому періоді вона демонструє високу ефективність як інструмент антикризового управління: прискорює відновлення інфраструктури, підвищує стійкість регіону та частково стабілізує соціально-економічну ситуацію через розширення зайнятості. Водночас довгострокові ефекти залишаються амбівалентними та містять ризики деформації ринку праці, посилення адміністративного втручання і зниження інституційної довіри.

Ключовою умовою мінімізації негативних наслідків є наявність чітких обмежувачів: прозорих процедур залучення, справедливої системи компенсацій, недискримінаційного розподілу навантаження та, принципово, жорсткої прив'язки інструменту до періоду воєнного стану. За дотримання цих параметрів трудова повинність може виконувати функцію ефективного тимчасового стабілізаційного механізму. В іншому випадку вона здатна трансформуватися у джерело довгострокових інституційних дисбалансів і погіршення якості економічного середовища.

ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ОРЕНДНОГО ЖИТЛА

У Верховній Раді представлено для ознайомлення Законопроект від 13 лютого 2026 р. № 15031, який позиціонується як інструмент інституційної детінізації ринку оренди через зміну економічних стимулів. Ініціатива спрямована на формалізацію значного сегмента тіньової економіки оренди житла та розширення податкової бази.

Ринок оренди житла в Україні формально залишається значним сегментом житлової економіки, однак його інституційний розвиток суттєво відстає від масштабів фактичного обігу. За оцінками Світового банку, переважна більшість операцій в Україні, **від 90% до 99%, здійснюється поза правовим полем, без укладення договорів і декларування доходів** (лише 900 осіб офіційно задекларували дохід від здачі житлової нерухомості на загальну суму близько 3 млн грн). Це формує парадокс — за значного фактичного обсягу ринку його фіскальна та статистична спостережуваність залишається вкрай низькою.

Структурні параметри ринку відображають наслідки війни та внутрішньої міграції. **За даними міжнародних організацій**, понад половина внутрішньо переміщених осіб проживає в орендованому житлі, тоді як загальна кількість ВПО сягає кількох мільйонів осіб. Водночас, попри традиційно високий рівень забезпеченості власним житлом, значна частина населення, фактично, користується орендними механізмами. Додатковим чинником тиску є руйнування житлового фонду: мільйони громадян втратили житло, а значна частка об'єктів пошкоджена. Це посилює залежність домогосподарств від оренди та одночасно підвищує навантаження на обмежену пропозицію.

Фіскальна складова демонструє системну дисфункцію: **офіційні доходи від оренди декларуються мінімальною кількістю фізичних осіб**, а обсяг податкових надходжень є неспівставним із реальними масштабами ринку. Навіть з урахуванням діяльності фізичних осіб-підприємців значна частина операцій

¹ Прикладом перетворення тимчасових заходів на заходи тривалої дії може стати запровадження військового податку, який остаточно трансформується у довготривалий податок. Згідно з підписаним законом (**законопроект №15110**), військовий збір діятиме не лише під час воєнного стану, а й упродовж трьох років після його завершення. – Верховна Рада України, <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69775>.

залишається в тіні. Основною причиною є високе податкове навантаження, яке загалом формує стійкі стимули до ухилення та підтримує неформальні практики.

Цінова динаміка та ринкові параметри у 2025–2026 рр. характеризуються високою волатильністю та вираженою регіональною диференціацією. У безпечних регіонах і великих містах зберігається висока ліквідність: об'єкти здаються протягом кількох днів, що свідчить про структурний дефіцит пропозиції. Водночас спостерігається зростання орендних ставок, особливо у західних і центральних областях, куди зміщуються міграційні потоки. Розрив між регіонами може досягати кратних значень, відображаючи відмінності у рівні безпеки та економічної активності. У цих умовах ціна оренди визначається не стільки доходами населення, скільки факторами ризику та доступності житла.

Ключові проблеми ринку мають інституційний характер. По-перше, зберігається хронічний дефіцит пропозиції у відносно безпечних локаціях, де конкуренція між орендарями досягає екстремальних значень. По-друге, висока частка неформальних домовленостей знижує рівень правового захисту та обмежує можливості вирішення конфліктів. По-третє, фактор внутрішнього переміщення посилює дисбаланс попиту і пропозиції, провокуючи зростання цін і сегментацію ринку. Додатковий вплив мають інфраструктурні ризики, зокрема енергетична нестабільність, що збільшує премію за «безпечне» житло.

У цих умовах ключова ідея [Законопроєкту № 15031](#) полягає у зниженні податкового навантаження на доходи від оренди до рівня, який робить легалізацію економічно доцільною. Одночасно пропонується запровадження обов'язкової реєстрації договорів і посилення відповідальності за неформальні практики. Таким чином, модель регулювання зміщується від переважно карального підходу до стимулюючого, передбачаючи, що спрощення адміністрування та зниження ставок розширять податкову базу.

Потенційні ефекти такої політики є неоднозначними. З одного боку, формалізація ринку може підвищити захищеність прав

сторін, знизити трансакційні витрати та створити передумови для розвитку фінансових інструментів, зокрема кредитування під оренду. Для орендодавців легалізація може підвищити прозорість доходів і спростити взаємодію з банківською системою. З іншого боку, ефективність заходів залежить від якості правозастосування. За слабкого інституційного середовища існує ризик селективного контролю та зростання корупційних практик, що може підірвати довіру до реформи.

Окремо дискусійним є питання жорсткості регулювання, включно з можливими штрафами та стандартизацією умов оренди. Надмірний тиск може призвести до зворотного ефекту – скорочення пропозиції та переходу частини угод у тінь. Аналогічні ризики виникають при спробах обмежити гнучкість ринку, наприклад, через встановлення тривалих мінімальних строків оренди, що суперечить високій мобільності населення в умовах кризи.

У сукупності перспективи реформи залежать від балансу стимулів і обмежень. Найбільш ефективною видається модель поступової легалізації, заснована на помірному оподаткуванні, простих цифрових інструментах реєстрації та гарантіях прав учасників ринку. В іншому разі, поєднання жорстких вимог і слабкого правозастосування може не лише не скоротити тіньовий сектор, а й посилити структурні дисбаланси, включно зі зростанням цін і подальшою сегментацією ринку.

ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПДВ ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Європейський Союз розглядає можливість посилення вимог до України для надання масштабного фінансового пакета у розмірі €90 млрд.

За інформацією джерел агентства [Bloomberg](#), отримання Україною частини коштів може стати прямим наслідком запровадження радикальних податкових змін, які зачеплять тисячі українських підприємців. Головним каменем спотикання стала [спрощена система оподаткування](#), яка нині дозволяє малому та середньому бізнесу сплачувати лише 5% доходу. [Вимогу щодо](#)

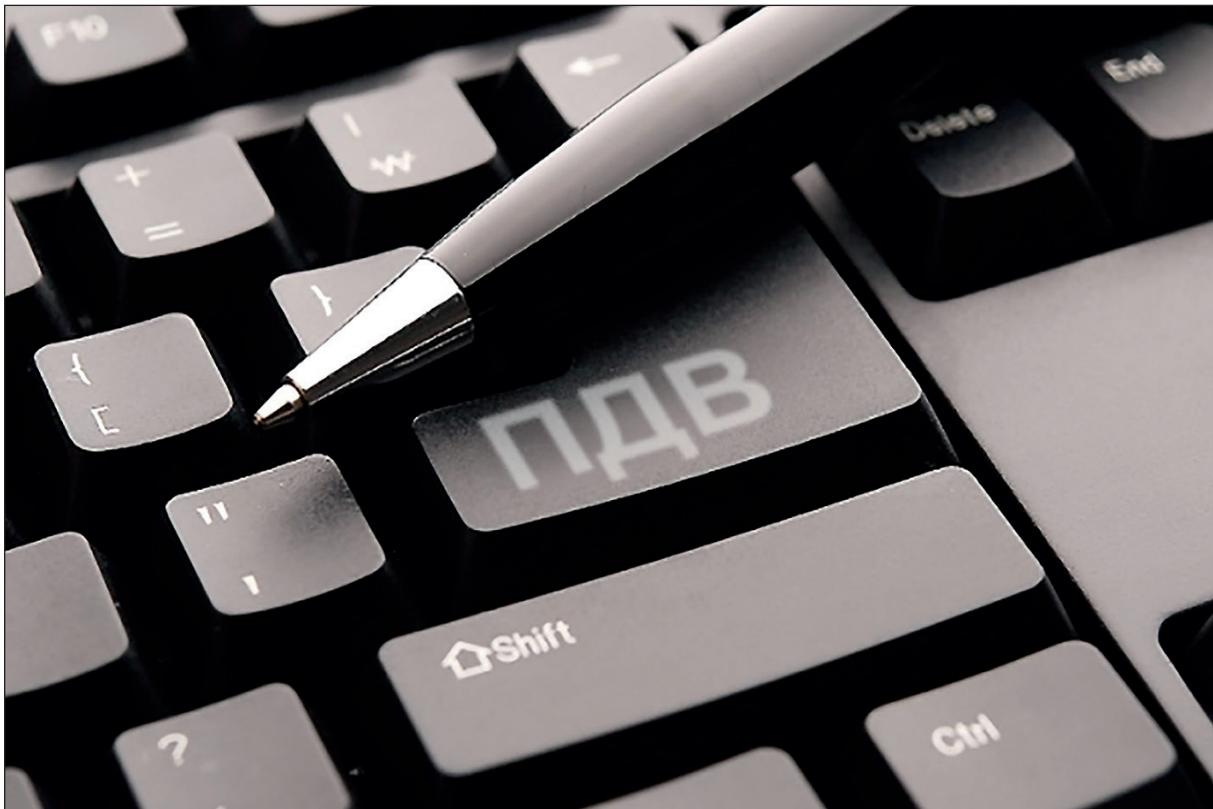
запровадження ПДВ для ФОПів раніше висував МВФ.

Ініціатива Європейської комісії щодо запровадження ПДВ для фізичних осіб-підприємців з оборотом понад 4 млн грн відображає логіку розширення податкової бази та зближення української фіскальної системи з європейськими стандартами. З точки зору макрофінансової стабільності, це виглядає раціональною умовою: ПДВ є одним із найбільш стійких джерел бюджетних надходжень, а включення до нього частини сектору, що працює в умовах спрощеної системи оподаткування, дозволяє скоротити розрив між формальною та фактичною економікою. Додатково захід спрямований на усунення арбітражу між ФОПами та юридичними особами, де останні несуть вищий податковий тягар, що нині спотворює конкуренцію та стимулює дроблення бізнесу.

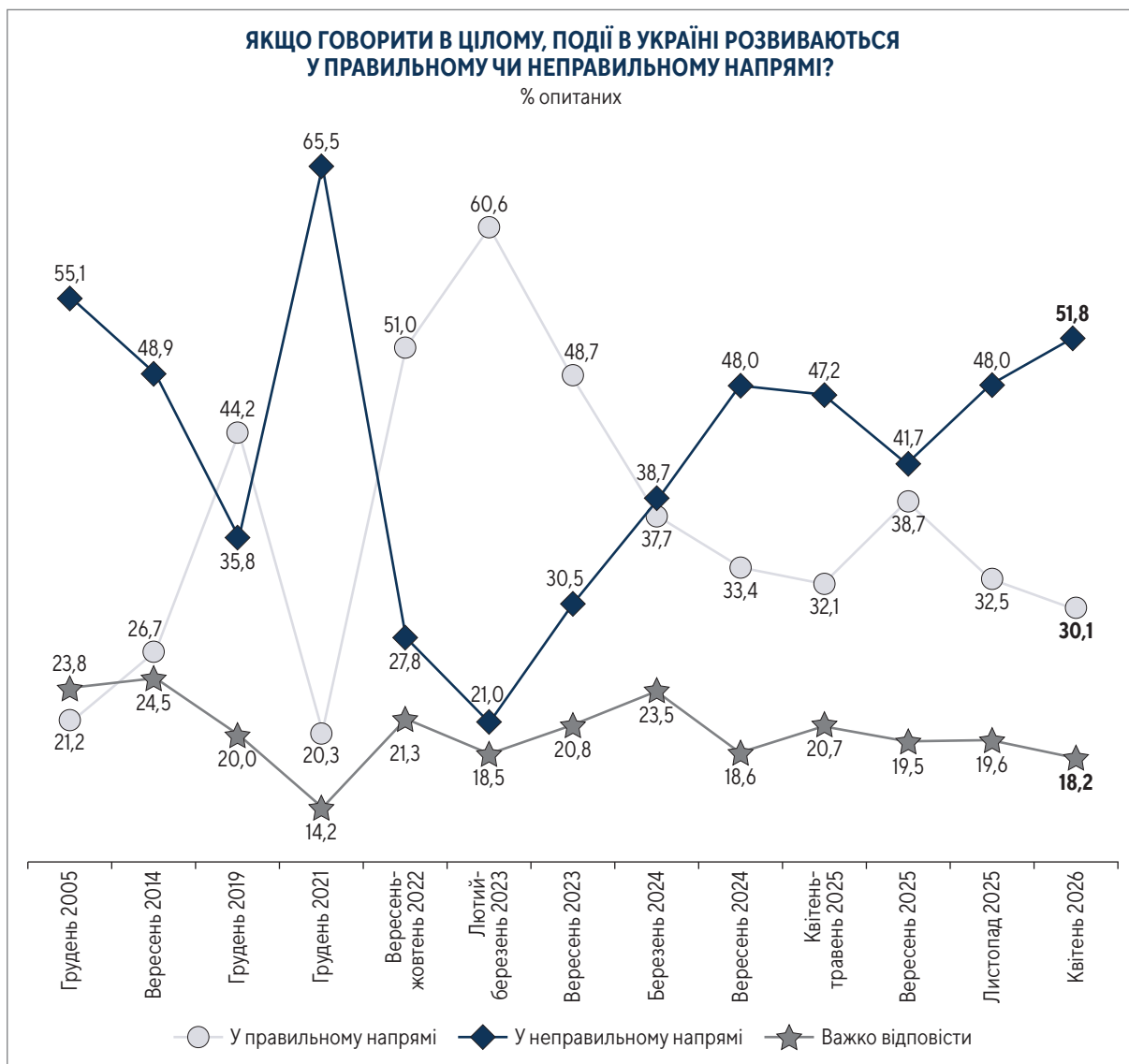
У короткостроковій перспективі ефект буде неоднозначним. З одного боку, бюджет отримує потенційне зростання доходів і покращення адміністрування, оскільки ПДВ краще відстежується через ланцюги постачання. З іншого, навантаження на малий і середній бізнес суттєво зростає: фактичне

запровадження 20% податку за відносно низького порогу обороту може знизити маржинальність, особливо у торгівлі та послугах, де переважає висока цінова конкуренція. Це створює стимули до переходу в тінь, дроблення бізнесу або штучного заниження виручки. Ймовірним є також перенесення частини податкового навантаження на споживача через зростання цін, що в умовах воєнної економіки та зниження доходів населення посилює інфляційний тиск.

У довгостроковій перспективі ключовим фактором стане дизайн реформи. Якщо запровадження ПДВ для ФОПів супроводжуватиметься спрощенням адміністрування (цифрові сервіси, мінімізація звітності), перехідними періодами та збереженням розумних порогів, це може сприяти поступовій формалізації економіки та підвищенню прозорості ринку. В іншому випадку, за умови різкого та жорсткого впровадження, існує ризик скорочення малого підприємництва, зниження ділової активності та посилення тінізації. Таким чином, ініціатива в своїй основі є економічно обґрунтованою, однак її підсумковий ефект повністю залежить від балансу між фіскальними цілями та збереженням життєздатності підприємницького сектору.

VI. ПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ¹

¹ Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Київським Безпековим Форумом з 2 по 8 квітня 2026 р.

Опитування методом face-to-face проводилося у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській, Чернівецькій обл. та м. Києві – лише на тих територіях, що контролюються урядом України та на яких не ведуться бойові дії.

Опитування проводилося за стратифікованою багатоступеневою вибіркою із застосуванням випадкового відбору на перших етапах формування вибірки та квотного методу відбору респондентів на заключному етапі (коли здійснювався відбір респондентів за статево-віковими квотами). Структура вибіркової сукупності відтворює демографічну структуру дорослого населення територій, на яких проводилося опитування, станом на початок 2022 р. (за віком, статтю, типом поселення).

Опитано 1 200 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,9%. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян.

НАСКІЛЬКИ ВИ ДОВІРЯЄТЕ ТАКИМ СОЦІАЛЬНИМ ІНСТИТУТАМ?								
% опитаних								
	Листопад 2025 р.				Квітень 2026 р.			
	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри
Збройні сили України	92,1	5,9	2,0	86,2	91,2	6,9	1,8	84,3
Державна служба з надзвичайних ситуацій	85,6	9,8	4,5	75,8	80,5	14,5	5,0	66,0
Добровольчі загони	77,8	14,7	7,5	63,1	75,6	18,6	5,7	57,0
Волонтерські організації	81,1	14,3	4,6	66,8	74,8	19,8	5,4	55,0
Національна гвардія України	72,4	21,3	6,4	51,1	68,9	24,6	6,4	44,3
Церква	64,6	24,0	11,4	40,6	63,0	27,1	10,0	35,9
Головне управління розвідки Міністерства оборони (ГУР)	71,0	18,0	11,1	53,0	66,9	23,1	10,1	43,8
Служба безпеки України (СБУ)	65,0	25,9	9,1	39,1	63,8	29,1	7,0	34,7
Державна прикордонна служба	70,5	23,2	6,3	47,3	63,6	29,6	6,8	34,0
Громадські організації	64,0	24,6	11,4	39,4	56,2	31,5	12,3	24,7
Міністерство оборони України	63,4	28,4	8,2	35,0	59,0	34,5	6,5	24,5
Уповноважений Верховної Ради з прав людини	47,9	33,8	18,3	14,1	45,8	34,7	19,4	11,1
Голова вашого міста/селища/села	50,2	42,1	7,7	8,1	51,0	42,9	6,2	8,1
Національний банк України	53,9	36,8	9,3	17,1	47,9	42,7	9,4	5,2
Президент України	47,8	45,3	6,9	2,5	48,8	43,6	7,6	5,2
Місцева рада вашого міста/селища/села	49,5	41,0	9,6	8,5	47,8	43,8	8,3	4,0
Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)	41,4	44,9	13,6	-3,5	35,9	47,3	16,8	-11,4
Державне бюро розслідувань (ДБР)	39,7	42,1	18,3	-2,4	33,9	46,0	20,1	-12,1
ЗМІ України	48,0	45,3	6,8	2,7	36,9	56,0	7,1	-19,1
Спеціалізована антикорупційна прокуратура	37,0	46,9	16,0	-9,9	29,9	49,9	20,4	-20,0
Національна поліція України	45,5	48,7	5,8	-3,2	36,5	58,3	5,2	-21,8
Комерційні банки	35,1	49,9	15,0	-14,8	31,6	54,9	13,5	-23,3
Національне агентство з питань запобігання корупції	31,9	50,3	17,9	-18,4	27,8	51,5	20,7	-23,7
Профспілки	29,6	42,1	28,3	-12,5	25,9	50,8	23,4	-24,9
Українська влада в цілому	33,2	57,3	9,5	-24,1	31,0	59,5	9,5	-28,5
Українська опозиція	21,3	59,1	19,6	-37,8	22,2	60,6	17,2	-38,4
Прокуратура	28,4	59,8	11,8	-31,4	21,5	66,9	11,6	-45,4
Уряд України	21,4	72,8	5,8	-51,4	23,5	70,6	5,9	-47,1
Державний апарат (чиновники)	18,2	75,1	6,6	-56,9	18,8	76,2	5,0	-57,4
Суди (судова система в цілому)	22,5	66,3	11,2	-43,8	15,5	73,9	10,5	-58,4
Політичні партії	17,1	71,5	11,4	-54,4	13,4	77,0	9,6	-63,6
Верховна Рада України	18,5	76,0	5,4	-57,5	15,4	80,4	4,2	-65,0

* Сума відповідей «повністю довіряю» та «скоріше довіряю».

** Сума відповідей «зовсім не довіряю» та «скоріше не довіряю».

Над номером працювали:

Колектив авторів: Ю. Якименко (керівник проєкту), А. Биченко, О. Мельник, М. Міщенко, М. Пашков, О. Пищуліна, В. Омельченко, Г. Рябцев, П. Стецюк, М. Сунгуровський, В. Юрчишин.

Редакційно-видавничий відділ: З. Міщеня, О. Шаповал, Т. Овсяник.

Фото обкладинки: TCH, <https://img.tsn.ua/cached/712/tsn-0b4bc102/thumbs/608xX/58/8c/93bc1a7fba49bef82bfaca407ae48c58.jpeg>
REUTERS, <https://www.reuters.com/resizer/v2/AA7XPDGADNEZFBKRCVNYIEF4Q.JPG?auth=547d8919fe5cbcb9eb6823d92a1e8cd65eeaed439c823ed8a9481d3ff8714854&width=1920&quality=80>

Наша адреса:

01032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 33Б, 7-й поверх

Телефон: (38 044) 201-11-98

Факс: (38 044) 201-11-99

е-mail: info@razumkov.org.ua

Вебсторінка: www.razumkov.org.ua

